

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

תלמיד הנפטר מרבו ולן באותה העיר

(ט' א') רבי יונתן בן עסמי ורבי יהודה בן גרים תנו פרשת נדרים בי רבי שמעון בן יוחי. איפטור מיניה באורתא. לצפרא הדור וקא מפטרי מיניה.

אמר להו: ולא איפטרינו מיני באורתא?

אמרו ליה: למדתנו רבינו, תלמיד שנפטר מרבו ולן באותה העיר, צריך ליפטר ממנו פעם אחרת, שנאמר "ביום השמיני שלח את העם", וכתוב "וביום עשרים ושלשה לחדש השביעי שלח את העם"!¹ אלא מכאן לתלמיד הנפטר מרבו ולן באותה העיר, שצריך ליפטר ממנו פעם שנייה.

אמר ליה לבריה: בני אדם הללו אנשים של צורה הם, זיל גביהון דליברכוך.

אזל, אשכחינהו דקא רמו קראי אהדדי. כתיב "פֶּלֶס מֵעַגְל רִגְלָךְ וְכָל דְרָכֶיךָ יִכְנוּ"², וכתוב "אֲרַח חַיִּים פֶּן תִּפְלֹס"³.

לא קשיא, כאן במצוה שאפשר לעשותה על ידי אחרים, כאן במצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים.

(ט' ב') הדר יתבי וקא מבעי להו: כתיב "יִקְרָה הַיָּא מִפְּנֵינִים וְכָל חֲפָצֶיךָ לֹא יִשּׁוּ בָהּ", הא חפצי שמים ישו בה; וכתוב "כִּי טוֹבָה חֲכָמָה מִפְּנֵינִים) וְכָל חֲפָצִים לֹא יִשּׁוּ בָהּ"⁴, דאפילו חפצי שמים לא ישו בה!

כאן במצוה שאפשר לעשותה על ידי אחרים, כאן במצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים.

שיטות הראשונים

תלמיד הנפטר מרבו ולן באותה העיר צריך ליטול שוב רשות: כל הראשונים הביאו מימרא זו להלכה. וכן פסק הרמ"א.⁵

כאן במצוה שאפשר לעשותה על ידי אחרים וכו': פירש הר"ן, כשאפשר לעשות הקטנה על ידי אחרים, עשה הגדולה. ואם לאו, עשה הראשונה הבאה לידך. וכתב, אבל **הראב"ד** פירשה על התורה, שהיא קודמת לכל המצוות, חוץ ממצוה שאי אפשר לעשות על ידי אחרים, כגון כיבוד אב ואם, וקבורת מת מצוה במקום שאין שם קוברים וכו"ב. וכן פסקו **הרמב"ם והשו"ע**.⁶

¹ ביום השמיני - מלכים א, ח,סה. וביום עשרים ושלשה לחודש - דברי הימים ב, ז,י.

² משלי ד,כו. כלומר, שקול מצוות ועיין בהן, איזו מצוה גדולה, ועשה הגדולה. מפרש.

³ משלי ה,ו. דמשמע, כל מצוה שתבוא לידך, עשה אותה, בין גדולה בין קטנה, ואל תניח הקטנה מפני הגדולה. מפרש.

⁴ משלי ג,טו. משלי ח,יא.

⁵ יו"ד רמב"ט,ז. מקורות: רי"ף (ג ב בדפיו). רא"ש (סי' טו). רבינו ירוחם (נתיב ב, ח"ה). רי"ד (פסקיו, ט' א'). ריא"ז (הלכה ה, סעי' ה). האגודה (מסכת מו"ק פ"א, סי' ז).

⁶ יו"ד רמ"ט,יח. מקורות: וכתב ב'שנות אליהו' להגר"א (פאה א,א, פירוש הארוך), דנקט התנא (במסכת פאה) דאין שיעור לתלמוד תורה למטה, להורות שצריך האדם מאוד מאוד לחבב את התורה, דבכל תיבה ותיבה שלמד בה, הוא מצוה בפני עצמה. וכשלומד דף אחד, למשל, מקיים כמה מאות מצוות. וא"כ בודאי יותר טוב לקיים מאה מצוות ממצוה אחת, רק כשאי אפשר לקיים על ידי אחר, אזי רשאי לבטל. עיי"ש. ראב"ד (הו"ד בר"ן ורבינו ירוחם). ר"ן (חי' ט' א', ד"ה וכתוב אורח). רבינו ירוחם (נתיב ב, ח"ה).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

זיל גביהון דליברכוך: כתב המאירי, לעולם תהא ברכת תלמיד חכם חביבה לו לאדם, וישתדל בכל כחו שיברכהו.

שולחן ערוך

(יו"ד, הלכות כבוד רבו ותלמיד חכם, סימן רמב)

טז. לא יתן שלום לרבו ולא יחזיר לו שלום, כדרך ששאר העם... וכשיפטר מלפניו לא יחזיר לו אחוריו, אלא נרתע לאחוריו, ופניו כנגד פני רבו. הגה: והנפטר מרבו ונטל ממנו רשות וכן בעיר, צריך לחזור ולטל ממנו רשות (ש"ס פ"ק דמ"ק ור' ירוחם). ודוקא שלא אמר לו מתחלה שרוצה ללון בעיר, אבל אם הגיד לו בשעה שנטל רשות, אין צריך לחזור ולטל ממנו רשות. (הר"ן שם)...

(יו"ד, הלכות מלמדים, סימן רמו)

יח. תלמוד תורה שקול כנגד כל המצוות. ה"ה לפניו עשית מצוה ותלמוד תורה, אם אפשר למצוה להעשות על ידי אחרים לא יפסיק תלמודו, ואם לאו יעשה המצוה ויחזור לתורתו.

עשיית תכשיטים במועד

(ח' ב') (המשך משנה): ועושה אשה תכשיטיה במועד. רבי יהודה אומר לא תסוד (בסיד) מפני שניווול הוא לה (עכשיו במועד, ומצטערת).

(ט' ב') תנו רבנן: אלו הן תכשיטי נשים: כוחלת, ופוקסת, ומעבירה שרק על פניה. ואיכא דאמרי: מעברת סכיף על פניה של מטה (להעביר השיער).

תניא: רבי יהודה אומר: אשה לא תסוד במועד מפני שניווול הוא לה. ומודה רבי יהודה בסיד (שמתייבש לאלתר) שיכולה לקפלו במועד שטופלתו במועד (הואיל ומתייפה במועד לאחר נטילה), שאע"פ שמצירה היא עכשיו, שמחה היא לאחר זמן.

שיטות הראשונים

האם מותר לאשה לסוד במועד: דעת האשכול, אור זרוע, רי"ץ גיאת, רי"ד, ריא"ז, וריטב"א⁸ דלדעת תנא קמא אף כשאינה יכולה לקפלו במועד מותר⁹, ושכן הלכה. רי"ף ורא"ש הביאו המשנה כצורתה, ומשמע שפוסקים כתנא קמא. ורמב"ם וסמ"ג פסקו לחומרא, "וטופלת עצמה בסיד וכיצא בו, והוא שתוכל לקלפו במועד"¹⁰. וכן פסק השו"ע¹¹.

רמב"ם (הל' תלמוד תורה גג-ד).

⁷ כן גירסת רי"ף גיאת (הל' חול המועד), ר"ח, רי"ף, רא"ש (סי' טו), מרדכי (מו"ק, סי' תתמד). וכן הגיה הגר"א. וגירסת דפוס וילנא (שלפנינו): סרק.

⁸ כן נראה מדברי הריטב"א, עיי"ש, וכן כתב בביה"ל (תקמוה, ד"ה והוא).

⁹ ממה ששינינו ומודה רבי יהודה בסיד שיכולה לקפלו במועד.

¹⁰ ריטב"א כתב דמדברי הרמב"ם משמע שפסק כרבי יהודה, וסובר דרבי יהודה מפרש הוא ואינו חולק. ו'מודה' דאמרין בגמרא, מודה לגרמיה. אמנם בביאור הגר"א (תקמו, ס"ק ז) כתב דאי לא פליגי (ת"ק ורבי יהודה), צ"ע מאי מודה! וביאר דנראה דסמך הרמב"ם בזה על הירושלמי, שמפרש שלרבי יהודה אפילו ביכול לקפל אסור. והרמב"ם אזיל כדרכו ברוב המקומות לסמוך על הירושלמי היכא שהסוגיא פשוט שם יותר (ונמצא שנחלקו ת"ק ורבי יהודה ביכול לקפלו במועד, והלכה כת"ק דשרי). עיי"ש

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

תיקון הגוף וייפוי הגוף כצורך אוכל נפש: כתב הרמב"ן, וקישוט הגוף נראה שעשו אותו כאוכל נפש, לפיכך עושה אשה תכשיטיה במועד.¹² וכן ביאר הריטב"א, שהוא משום שהוא צורך הגוף, וכעין אוכל נפש. ולפיכך עושה כדרכה בלא שינוי ובטירחא רבא.¹³

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות חול המועד, סימן תקמו)

ה. עושה אשה כל תכשיטיה במועד; כוחלת ופוקסת (פי מחלקת שערך לכאן ולכאן, רש"י), ומעברת סרק על פניה, וטופלת עצמה בסיד וכיצא בו; והוא שתוכל לסלקו במועד; ומעברת שער מבית השחי ומבית הערוה, בין ביד בין בכלי, ומעברת ספין על פדחתה.

באריכות. ויש להעיר שבפירוש המשנה כתב הרמב"ם בפירוש שאין הלכה כרבי יהודה, ולריטב"א צריך לומר שחזר בו.
¹¹ או"ח תקמוה. וכתב ביה"ל (ד"ה והוא) המחבר העתיק לדינא שיטת הרמב"ם וסמ"ג להחמיר; מכל מקום, לאו דבר ברור הוא, שמצאתי לכמה ראשונים דסבירא להו דרבי יהודה פליג על רבנן, והלכה כרבנן דאף אם לא תוכל לסלקה במועד ג"כ מותר, עיי"ש. מקורות: אור זרוע (הו"ד בהגהות אשרי, סי' טו). אשכול (סי' מג; הו"ד בביה"ל). ריטב"א (ד"ה רבי יהודה). רי"ד (פסקיו, ד"ה פיסקה רבי יהודה אומר). ריא"ז (פסקיו, פ"א, הלכה ה, סעי' ו). רמב"ם (שביתת יום טוב, זכ). סמ"ג (לאוין עה). רי"ף גיאת (כן כתב המגיד משנה בשמו).

¹² ואלו שמנו חכמים (ריש פרק ואלו מגלחין) נמי מותרין להסתפר מיד אומן כדרכן דהנאת הגוף הוא ודומיא דאוכל נפש.
¹³ מקורות: רמב"ן (לקוטיו, ד"ה וקשוט הגוף). ריטב"א (ח' ב', ד"ה עושה; י"ד א', ריש פרק ואלו מגלחין). מאירי (י"ט א', ד"ה כשתבונן).